

На сьогодні в Україні стандарти професійної освіти знаходяться на стадії оновлення, розробки, перегляду, апробації. Прийнято ряд державних документів («Закон про Освіту», 1996р., Національна програма розвитку освіти («Україна XXI століття») 1992р., Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, 2001 року), спрямованих на реформування вищої освіти, наближених до світових стандартів. Вища освіта ґрунтується на принципах демократизації, гуманізації, гуманітаризації, етнізації, диференціації, індивідуалізації.

Висновки. Таким чином нами визначено сім основних етапів розвитку вищої педагогічної освіти в Україні (зародження вітчизняної педагогічної освіти; становлення педагогічної освіти; пошук змісту, форм і методів будівництва нової вищої педагогічної освіти за різних форм державної влади; формування та інтенсивна підготовка національних педагогічних кадрів; утвердження єдиної всесоюзної системи вищої педагогічної освіти, уніфікація її змісту, форм та методів модернізації вищої педагогічної освіти в умовах союзного централізму; оновлення національної вищої педагогічної освіти на демократичних засадах в Україні, як незалежній державі), кожен з яких мав свої тенденції розвитку, що безпосередньо впливали на кожний наступний етап.

Список використаних джерел

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури/ С.С.Вітвицька – Київ.: Центр навчальної літератури, 2006.– 384 с.
2. Государственный архив Львовской области, ф. 26, оп. 15, д. 122.
3. Львівський університет (1661-1986): Монографія. – Львів: Вища школа, 1986. – 145 с.

*В.В.Садова
канд. пед. наук, доцент,
Криворізький ДПУ*

**ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ КОМПАРАТИВІСТИКИ ПІД ЧАС
ВИВЧЕННЯ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ**

У статті висвітлюються основні підходи до викладу навчальної історико-педагогічної інформації, аналізуються можливості використання компаративного методу як основного інструменту підвищення якості знань.

Розділ I. Теоретичні основи педагогіки вищої школи

Ключові слова: історія педагогіки, освіта, компаративні дослідження, компаративна типологія.

В статье рассматриваются основные подходы к подаче учебной историко-педагогической информации, анализируются возможности использования компаративного метода как основного инструмента повышения качества знаний.

Ключевые слова: история педагогики, образование, компаративные исследования, компаративная типология.

The article reveals some possibilities for the concept of comparison science use as the methodological background of history-and-pedagogy researches.

Key words: History of pedagogy, education, comparison science, comparative typology.

Концепт компаративістики є надзвичайно популярним у сучасній гуманітаристиці, дисциплінарних та міждисциплінарних дослідженнях. Компаративізм репрезентує собою цікаве явище, яке своїми витокami сягає в різні сфери пізнання людини й суспільного життя – мистецтво, релігію, повсякденність, соціально-гуманітарні науки, практичну діяльність тощо. Та нині маємо порівняно мало розвідок в історико-педагогічній царині, які б використовували переваги цього концепту. А між тим, реалії сьогодення спонукають викладача вищої школи не лише ретранслювати певні педагогічні істини, положення, закономірності, а й поглиблено досліджувати весь ареал педагогічної думки, засобами своєї дисципліни активізувати самостійне, критичне мислення молоді, формувати демократичний світогляд, патріотичні переконання студентства тощо. Ефективним джерелом такої активізації може слугувати педагогічна компаративістика.

На думку сучасних дослідників, компаративізм виникає і постає як прояв пост-постмодернізму. Звертаючись до різноманіття форм буття компаративізму, науковці (Л.А.Вербицька, В.М.Жирмунський, О.Д.Тихомиров, Д.С.Наливайко та ін.) визначають і аргументують необхідність подальшого дослідження компаративізму як світогляду, наукової парадигми, сфери наукових пошуків, методологічного підходу і методу, а також різноманітних його проявів у сферах соціальної реальності та її пізнання. У межах цієї публікації ми маємо на меті висвітлення певних прикладних аспектів застосування методу педагогічної компаративістики під час засвоєння студентами педагогічного університету історико-педагогічної інформації.

Як відомо, розуміння «чужого», – принаймні у тому сенсі, в якому його сприймають учні, студенти, – можливе тільки у формі присвоєння (М.Бахтін). Та сучасна вища педагогічна школа дедалі

більше схиляється до консервації свідомості юнаків. Вона штучно перетворює студента на певну розумово пасивну істоту, повністю залежну саме від «позатекстових впливів»: у всякому разі, настільки, наскільки її внутрішній світ обмежений світом навчання. І добре ще, якщо під час лекцій та на семінарських заняттях «чужі слова» переробляються й осмислюються діалогічно; зазвичай студенти їх просто заучують (цьому, до речі, сприяє й абсолютизація тестового контролю, націленого виключно на репродуктивне відтворення навчальної інформації). Тому нинішню ситуацію з педагогічною освітою навряд чи можна вважати нормальною з погляду формування самостійного мислення та тієї діалогічної свідомості, яка має бути властива кожній нормальній людині. Сьогодні дедалі більше людей, особливо молодих, обмежуються стадією «позатекстових впливів». Такими людьми легко маніпулювати, вбудовуючи в тексти, які вони так чи інакше не розуміють, ясні, яскраві, однозначні сигнали, прості й легкі для сприйняття.

Саме на тлі використання методу педагогічної компаративістики створюються неосяжні можливості щодо поліпшення усвідомленого засвоєння знань студентами. Парадигмальний підхід до аналізу історико-педагогічних явищ та процесів, що був домінантним у тоталітарну добу, вочевидь, вичерпав свої резерви. Пошук нових методів та методик викладання нині розгортається на межі перетину історії педагогіки й феноменології, герменевтики, синергетики. Чільне місце у цьому переліку може (й повинна) посісти й компаративістика, оскільки стрімке розширення теоретико-методологічної бази супроводжується дедалі ширшим входженням в історико-педагогічну сферу культурологічних, історіософських, соціокультурних чинників.

Видатна українська вчена, науковець О.В.Сухомлинська зазначає, що сьогодні, на початку XXI століття, до педагогічної думки залучаються феномени та факти, які раніше не виступали об'єктами дослідження й вивчення, зростає інтерес до педагогічних персоналій, значна частина творчих біографій стає об'єктом наукової рефлексії, хоча наукова біографія стала вже певною традицією, притаманною педагогічній науці взагалі, починаючи з середини XIX ст., від часу зародження історії педагогіки як науки, коли біографія того чи іншого

діяча репрезентувала одну із моделей педагогічної думки¹. Зміст та структура сучасного навчального курсу «Історія педагогіки» дозволяє розгорнути студентську дослідницьку роботу як у порівняльно-типологічному, так і в контактному напрямках, якщо скористатися термінологією філологічних дисциплін, оскільки предметом історико-педагогічної компаративістики є педагогічні явища, ідеї, концепції й освітні системи минулих часів у їх розвитку, взаємодії та взаємовпливах.

Наприклад, вивчаючи тему «Школа й педагогічна думка в країнах Західної Європи наприкінці XVIII – XIX ст.», студенти знайомляться з життєвим шляхом та науковою спадщиною видатних педагогів Й.Г.Песталоцці та Й.Ф.Гербарта. Пропонується з'ясувати особливості впливу особистості швейцарського педагога на становлення науково-педагогічних пріоритетів Й.Ф.Гербарта, виходячи із біографічних відомостей, а також здійснити порівняльний аналіз педагогічних концепцій за такими напрямками:

а) спільне та відмінне щодо визначення призначення й цілей освіти;

б) шляхи втілення ідеї виховального й розвивального навчання в концепціях Й.Г.Песталоцці та Й.Ф.Гербарта;

в) розуміння ідеї природовідповідності як відповідності природнім особливостям дитячого середовища (Й.Г.Песталоцці) та середовища суспільного (Й.Ф.Гербарт), що забезпечує поступовий перехід до побудови громадянського суспільства, виховання людини-громадянина;

г) своєрідність методичних порад педагогів.

Тексти для аналізу та організації самостійної дослідницької роботи студентів – твори Й.Г.Песталоцці «Як Гертруда вчить своїх дітей», «Світська жінка і мати», «Основні риси методу» та праці Й.Ф.Гербарта «Нариси лекцій з педагогіки», «Загальна педагогіка, що виводиться з мети виховання», «Про новий твір Песталоцці «Як Гертруда вчить дітей» та «Ідея азбуки зорового сприйняття Песталоцці». Лише у такому зіставленні стає очевидним, що хронологічний та біографічний коментар повною мірою допомагає студентам осягнути історію педагогіки в особах як одну із форм самопізнання людства (вислів німецького дослідника К.Шмідта).

Малознаною лакуною для нашого студентства й більшої частини викладачів вищої школи в Україні залишається розвиток української педагогічної думки та шкільної справи. Він зводиться як правило, до діяльності знакових постатей в українській освіті (П.Могіла, Ф.Прокопович, Г.Сковорода, кирило-мефодіївці, Л.Українка, І.Франко). Цікавий матеріал для розширення педагогічного кругозору й формування професійно-педагогічного мислення студентів може надати зіставлення науково-методичного доробку Бориса та Марії Грінченків і П.Каптерева щодо суспільно-морального виховання дітей, організації трудового навчання та фізичної праці, особливостей здійснення родинного виховання.

Неправомірно було б зводити педагогічну компаративістику лише до інструменту дослідження педагогічних концепцій певних діячів освіти. Компаративний метод дозволяє усвідомити відмінності творення окремих освітніх систем, зрозуміти причини тих чи інших педагогічних феноменів. Так, під час аналізу студентами освітньої ситуації в Україні в 20 рр. ХХ ст. доречно звернути увагу на ті відмінності, які існували в українській системі освіти та РСФР (процес уніфікації, як відомо, пришвидшується з кінця 20-х рр. і остаточно завершується у 30-ті роки ХХ ст.). Ці відмінності пов'язані зі структуруванням системи освіти та впровадженням комплексної системи навчання в Україні, критикою українськими діячами освіти (М.Скрипником та В.Затонським) ідеї політехнізму тощо.

Отже, використання методів педагогічної компаративістики під час засвоєння студентами історико-педагогічної інформації дозволяє викладачу позбутися стереотипів парадигмального підходу, сприяє поліпшенню ґрунтовності та якості фахової педагогічної підготовки.

В.В.Ревенко,

аспірант,

Криворізький ДПУ

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

У статті автор визначає роль інтерактивного навчання в активізації пізнавальної діяльності студентів, наводить приклади використання деяких інтерактивних методів на практичних заняттях з іноземної мови.